

806

За Українську Самостійну
Соборну Державу!
Воля народам! Воля людині!

О. ОРЛЕНКО
ШЕВЧЕНКО
ПРОТИ
МОСКВИ

Чужина 1949
ПЕРЕДРУК ПІДПІЛЬНИХ
МАТЕРІАЛІВ

О. ОРЛЕНКО

ШЕВЧЕНКО ПРОТИ МОСКВИ

HOME
STREET C. CHAM. LANCOS

Передрук підпільних матеріалів

м. 47; — 09/49

М. К.

ПОВСТАНСЬКИЙ ДУХ УКРАЇНИ

(В Шевченкові роковини).

Провесняний березень — місяць народження і смерті Тараса Шевченка (9. 3. 1814. — 10. 3. 1861). Увесь український народ з побожністю клонить голову перед безсмертним духом свого неперевершеного Поета, незабутнього Вчителя, першого Повстанця, великого Самостійника, геніяльного пророка. Кожна українська громада шанує пам'ять свого Величчя так, як його знає. А такої пошани до своїх великих людей не знає ні один інший народ в усьому світі. Шевченко — сумління українського народу.

Й саме це сумління народу шукає для себе полегшення у щорічних Шевченкових святах. Бо пошани Шевченко для себе не домагався від народу ніколи. Він навіть застерігався перед нею, мовляв: „Мені однаково, чи хто згадає, чи забуде...” І тільки раз, єдиний раз у своєму безсмертному „Заповіті” про-

кає Він: „Не забудьте пом'янути не злим, тихим словом“, але аж „в сім'ї великій, в сім'ї вольній, новій“... А до того часу Шевченкові сягає — наша власна духовна потреба. До часу, аж доки не створимо Українську Самостійну Соборну Державу.

Як це ослунути — Шевченко навчає нас своїм надхвоним полум'яним словом, навчає і прикладом усього свого життя.

Прожив він усього 47 років, з того: 24 роки кріпаком, 10 років на засланні, 3 1/2 р. під доглядом поліції і тільки 9 років ніби вільною людиною. Хоч „за Україну його замучили“... то в ній Він не зневірився ніколи: „А все таки її люблю“... то Україна, то моя кохана, рідна Україна... „Я так її, я так люблю мою Україну убогу, що прокляну святого Бога, за неї душу потублю“... „Я всю мізерію оддав моїй Україні небозі“... „Чим нещасніша, тим миліша буває для нас вітчизна“... Люби її тим дужче, чим більше вона страждала у неволі і чим більше він терпів за Неї. І такої любови вчив Він нас: „Свою Україну любіть, любіть її... Бо врем'я мотє“...

Оця велика любов Шевченка до України буде невичерпним джерелом його полум'яного надхвоння у ті люті часи, коли на Україні казився московський імперіалізм, намагаючись дорешти татарські сліди по першій волі

українського народу. В ті люті часи Шевченко жером свого серця сполучив улає похрипані нитки нашої історичної традиції, золотими струнами поклав їх на свою чарівну кобу та відразу загрив на ній з усієї душі: „Було колись: в Україні ревіли гармати; було колись: запорожці зміли панувати. Панували, добували і славу, і волю“. А тепер по цьому як живі свідки „осталися могили по полю“... Та ще залишилася „наша дума, наша пісня“, вона „голосна та правдива як Господа слово“... вона тепер — „наша слава, слава України!“.

Отакі думки-пісні виростив Шевченко на чужині; й послав їх в Україну в „Кобзарі“ 1840 р. І тут вони відразу знайшли „щире серце“, Україна-мати привітала їх „як своєю дитину“, вони славосо вкляли нашого Пота.

Та не тільки славним поетом судилось Ягому бути. В цьому заваяли й перерішили „Три літа“: 1843—1844—1845. У тих роках Шевченко тримчі перебував в Україні. І це мало незвичайний вплив на всю Яго дальшу творчість.

Страшне суспільне лихо побачив тоді Шевченко в Україні: „Чорніші чорної землі блукать люди... німі на панцирську ідуть і діточок своїх ведуть“... „А голод стогне на селі. Ой, стогне він по всій Україні... Тисячами гинуть голодні люди. А скирти ганять“...

І страшну національну неволю побачив то-

ді Шевченко в Україні: „Кругом несправа і неволя, народ замучений мовчить“... „Над дітьми козацькими поганці панують“... „Кати знущаються над нами“...

І зрозумів тоді Шевченко, що причина усього яства України — московська ненавистність, московське загарбництво, московсько-царський імперіалізм. Тим то Шевченко не міг простити великому гетьманові Богданові Хмельницькому за його Переяславську угоду з Московщиною 1651 р. Тим то серце його боліло за Полтавську трагедію славного гетьмана Івана Мазепи 1709 р. Тим то проклинав Він „лата-людода“ московського царя Петра I, того, „що розпав Україну“. І проклинав усіх гадів-царів московських, що своїм режимом з допомогою своїх посіпак і зайдів страшно поневолювали й винищували Україну. Бо „Москалями, що вазріли, то все очухрала“... „Москалі і світ Вождий в путо закували“... Ось „що москалі в Україні з козаками діють“. І тоді серце Шевченка спалахнуло страшним гнівом проти того найлютішого ворога України.

Та найбільше боліло Шевченкове серце за своїх таких земляків за те, що вони „на чужій роботі“ „лнутья, як ті лози, кудри вітер віє“, заглушенням своє національне сумління, „помагаючи москалемі господарювати і з Матері

полятану борочку знімати!.. Замість рятувати Україну — „ліриче ляжа свої діти II розпинають“..

І тоді Шевченко відозвався до всіх дітей України — не тільки до „живих“ своїх сучасників, але й до „вигорджених“, градуних поколінь українських, отже і до нашого покоління — цілою низкою політичних поем („Розрита могилка“, „Сон“ „Чигирин“ „Єретик“, „Кавказ“, „Холодний Яр“, „Великий льох“, „Послання“, „Суботин“), ставлячи на перше місце справу національного визволення України, закликаючи всіх українців до прозріння, поправки, повернення і єднання на вірну службу єдиній Україні, вказуючи єдиноправильний шлях революційної боротьби за українську, від нікого незалежну, самостійну державу, бо тільки

В своїй хаті своя правда,
і сила і воля!

Він учив і наказував, молив і благав: „Розкуватись, одноставно, односердно стати за святе місце правди“.

Він опам'ятував і нагадував, жартав і загрожував закаменілим душам: „Схаменіться недолудки, діти єродни!“.. „Схаменіться, будете люди, бо лихо Вам буде.“..

Він у серцях розпалював вогонь своєї гав-

бокої пророчої віри: „встане правда, встане
целя“... „Встане Україна!“

Шевченкова творчість у надзвичайному три-
літті і особливо в 1845 р. набирає, набуває
сил, надзвичайно і профанно. В ній виявлять
себе Шевченко-Вчителем і Повстанцем, Само-
стійником і Пророком України. Інформаційно-
державницько-самостійницька та національ-
но-революційно-повстанська ідеологія цієї
творчості обумовляла безсмертність Шевченка.
Як завершеном, як припечатаном, як акорд
цієї ідеології залиша Шевченко український
папір свій „Заповіт“ (25. 12. 1843.).

Та цією ідеологією переніс Шевченко своє
покаліня на цілу сотню років. І взагалі твор-
чість Шевченка така актуальна в наші часи,
як була вона 100 років тому. Не змінився і
найлютіший історичний ворог України, бо міс-
це колишнього московсько-царського деспо-
тизму займає тепер московсько-большевниць-
кий імперіалізм — найжахливіша катіння
усіх поневолених народів.

І тепер голод „стогне по всій Україні“, бо
рабство й колосени стали найгіршою формою
ожбрачення і закріпачення українського се-
льства. В чорних невілльників повернено ук-
раїнське робітництво, а від планово зоргані-
зованого голоду на Україні 1933 р. загинули
мільйони українського населення.

І тепер в Україні „немає сім'ї, немає хати, немає брата ні сестри, щоб не заплакати жодим, не катуванням в тюрмі, або в далекій стороні“, на засланнях, на концтаборах, на смертних тяжких роботах, бо в большевицькій системі і „світа як на те: одна Сибір неісходима“... Большевицький режим винищує українську національну культуру, насильно затирає сліди української державницько-самостійницької традиції, терором задавлює кожний прояв вільної думки, ненаситно грабує багатства української землі, масово винищує український народ і пожежарою руйнує Україну.

І тепер знову „Од молдавіна до фіна на всіх язиках все мовчить“, а сини поневолених народів „за ката свого“ гинуть на далеких фронтах, бо Сталін „хоче весь світ половити“...

Московсько-большевицькі імперіалісти звеличують своїх попередників, московських царів, зокрема Петра I, ката України, та по-давньому проклинають нашого славного гетьмана Івана Мазепу. Вони в живі очі брешуть, що Україна „добровільно“ приєдналася до Росії, та що український народ живе тільки з „ласки“ російського народу. Вони зикриляють і самого Шевченка. Промовляючи його протимосковські твори, намагаються зробити

з якого малощо не московського патріота. От як освіті „кати змущуються над нами“...

Та найгірше те, що й тепер звайшлися свої землячки-перевертні з рабською душею, оті „дадьки стечества чужого“, „сміття з помела його величества“ лата Сталіна, „чорнимом полні, московською блекотою заглушені“ гречути, бажани, корнійчуки, тичани, вишні, возняки і інші доношники, секоти і мерзенні зрадники України, які „оглушли“, не чують, каждазна: міляються, правдою торгують“, які помагають ворогові шкити Україну, які катомі України виписують похвальні „слова“, які силкуються переконати український народ, що в сталіняській неволі краще жити, ніж вільним життям у своїй власній незалежній державі, які лають визвольно-революційний рух і святу збройну боротьбу українського народу за Самостійну Соборону Державу.

Але ж усе те вже „не скує душі живої“ волюлюбного українського народу. Його крапці сини й дочка створили збройні лави Української Повстанчої Армії — перші кадри Вояцї за Волю і Самостійну Державність України. Вже по всій Україні „вогню Іскра великого тліє... підпалу жде... часу дожидає“... Вже в Україні „Сонце йде й за собою День веде“ — великий, воскресний, історичний — День Все-

народного Повстання, до якого вже понад 100 літ кличе Шевченко.

...Вставайте,
Киядани порвіте
І ворожою злою крав'ю
Волю окрепіте!

В цій салтій боротьбі веде нас Повсталський Дух Шевченка до остаточної Перемоги на вічну славу Україні!

Осип Орленко

ТАРАС ШЕВЧЕНКО ПРОТИ МОСКВИ

...“Мир душі Твоїй Богдана
Не так воно сталося:
Москалки, що зазіли,
То все очухрала,
Могили вже розкопують.
Та Тебе ж і лають”...

Характеристика творчості. Тарас Шевченко найбільшій український поет, гений, великий національний будитель, носій української визвольної ідеї.

Політичним змістом своїх творів Шевченко став для українського народу національним пророком.

Значення Шевченка для української нації, для цілих поколінь, у тому, що Шевченко серед найважчого упадку українського духа, серед повної руїни історичної української традиції, в час, коли деспотична тоді Росія примушує „мовчати на всіх язиках“ усіх своїх громадян, а зокрема українців, в час безпробитку в неволі політичній й соціальної, підносить свій могутній голос в обороні українського народу, в обороні полі.

У боротьбі з російським імперіалізмом і поневоленням, в боротьбі з соціальним закріпаченням широким низів, в боротьбі з царським терором і самовлею царської бюрократії Шевченко віддає ідею полі національно-політичної, соціальної і громадської.

Шевченко поставив перед усією українською нацією ідею самостійності й державности — „там наша воля, слава і правда світла, у нашій вибореній хаті“. З цією ідеєю став поруч із найбільшими геніями світу: Гомера, Данте, Шекспір, Гете, Канта, Міцкевича і всіх інших борців-творців національних ескарбів, ніким неповторяних, лише їм одним властивих.

Кріпосницькій системі, що існувала тоді в Росії, протиставив такий суспільний лад, в якому буде розв'язано соціальне питання: „без холопа й без пана“, де не буде експлуатації

людина людською. Царському самодержав'ю, царській муштровці, деспотизмові, символі царських опричників Шевченко протиставить: „козацьку волю“, „свободу волю“, „даю сім'ї вольної, нової“, що запанує і принесе рівні права громадянам. Тому, що за нею тужать мільйони людей, тому, що за нею боряться революціонери.

Деспотичний Рим завалився зі своїми Цезарями і Неронами, мимко терору і нищення християн, що несли нову волю, завалився також трон царів, бо проти неї стали нові неофіти-борці.

Для здійснення цих ідей і переведення їх в життя Шевченко проповідував безкомпромісну боротьбу всього українського народу з ворогами: „Борітеся — побереже!“. Боротьба ця завзята, безоглядна, крижана, боротьба аж до перемоги:

...Вставайте,

Кайдани порвіте

І пражого злою кров'ю

Волю окреміте..."

Цим Шевченко ставить себе в ролі проповідника й ідейного керівника української революції, цим увидається і зображує ще повніше свою постать, як національного пророка.

За свої ідеї і переконання, за ідеї визволення українського народу з-під московсько-

го ярма. Шевченка заслужить на Сибір. І хоч приходилось йому маратись за це 10 років — переконань цих не змінив.

...“Караюсь, мучуь... але не каюсь”.

Краще згинути в боротьбі за визволення і світлим перед майбутнім поколінням завзятою неспримереною чинністю і боротьбою, ніж зрехтисв свої ідеї і зійти з обраного шляху.

Крім ідеї волі, крім ідеї завзятої і неперервної аж до перемоги боротьби, Шевченко своїм особистим життям, своєю невідступною поставою до царизму й ідеалізованими поставами у своїй творчості, ставить перед народом тип нового українця, борця і реалізатора нового життя.

Шевченко своїми творами виховує.

Волю України здобули козаки, гетьмани. Гамалія, Підкова, Тарас Трясило, Гонга, Залізняк, Ярема, Дорошенко, Мазепа, Полуботок, козаки, запорожці, гайдамаки, праведні мученики, ці, завдяки яким колись „ля Україні ревіли гармати“, завдяки яким „ми панували“, ці, завдяки яким —

...„Тісі слави козацької
По нїк не забудем!”

Не служачи, не підпачи, не фислужнички, не варшавське смігтл і грязь Москви, не землочи з мундурах, не гречкосії і свинючачи,

не киселі, галагани, кочубеї, але мозаки —
...„одні із мільйонів свинорасів“... поведуть
дальшу боротьбу.

У своїх творах Шевченко виступає проти
Москви, як головного руйнича української
державності.

Шевченко проти московських впливів. Мо-
сква, поневоливши Україну політично, зручно
затирала сліди по недавній волі неприборка-
ного українського народу. Старалася різними
засобами накинути українському народові
свою мову, культуру, побут. Почалася насиль-
не виціплювання всього, що є московське, а
викорінювання всього, що українське. Почало
затиратись національне обличчя України й
українського народу, головню провідної вер-
стви, яка найскорше переймала для себе мо-
сковську мову, культуру й побут. Шевченко,
бачучи, яка велика руїна грозить від цього
українському народові, виступив проти всьо-
го, що є московське на Україні, висвітлюючи
його руйницьку діяльність для українського
народу.

„Кохайтесь чорнобриві
Та не з москалями,
Бо москалі — чужі люди
Роблять лихо з Вами“...

Пересторога для дівчат-українок, щоб не
кохали чужинців і не шукали свого щастя

там, де його немає, а творили своєю родиною, розбудовували свою рідну хату, виховували свою правду на своїй рідній землі.

Во москалі — чужинці з Москви, що прийшли в Україну з півночі як дідуці, що одержали від царського уряду землю, як високі урядовці, офіцери московського війська, що перебувало на Україні, багатіли на Україні, тримаючи її в неволі, зводили дівчат і тим руйнували їх особисте життя, розкладали родину й мораль.

Як неприродне і неможливе спізниття української дівчини з москалем, так само й неприродне, шкідливе, а во й трагічне спізниття з Москвою цілої України, що так само політично згнула в наслідок такого поєднання, як і Катерина зламалась морально й згнула фізично.

Тут Шевченко підчеркує відступництво від вищої правди народної, що зруйнувала щасливе життя родинки, цей гріх покотує її синирота, який блукає по Україні, не знаходячи для себе кутка на своїй землі, бо на ній бенкетують і тріумфують москалі-чужинці.

Шевченко дає яскравий образ двох протилежних національних світоглядів, двох національних типів, що взаємно себе винищують, а в загальних відносинах неминуче ведуть до конфлікту й катастрофи. (Катерина й офіцер

москаль). У цій останній гине слава. Хоч в основі своїх духовних пертостей виявляє глибоку натуру, суцільнішу, послідовнішу, а в душі своїй вищу справу. Висвітлює цю національну трагедію України і насильницьке освободження з українською жінкою москалів — „чужих людей“, як вони руйнують українську родину. Протиставляє моралі москаля, для якого життя і кохання — це лише втіха, насолода, мораль українки, для якої кохання — це саме життя, а ціль — родина. Обов'язки супроти неї, людяність у відношенні.

Все на Московщині чуже, вороже, ненавмідів з глибокого серця:

...„На чужині не ті люди“...

...„Я і тут чужий, одинокий,

Та ба, доля приборкала

„Між людьми чужими“...

...„А до того — Московщина

Крутом чужі люди“...

а далі:

...„Серце малю, не хотіло співать на
на чужині“...

а коли співало, то лише про дорогу серця поета України. Українська мова залишилась до важитку тільки найнижчий верстві української нації — селянству. Вся інтелігенція вживала лише російської та польської мови.

уважючи українську мову, як таку, що нею не можна писати, не можна послуговуватися для висловлювання всіх думок, бо вона є мовою „мужицькою“ і „хихляцькою“, а московська мова є краща, культурніша. В наслідок того московська мова загігннула українську мову. Письменники писали свої твори на чужих мовах. Інтелігенція вичала чужі мови, а своїй не присвячувала уваги, як Шевченко пише:

...„Всі мови знають, крім своєї“...

Перебуваючи довгий час в Петербурзі, мав нагоду приглянутися, як поводитися українська інтелігенція, що там перебувала, згадуючи:

...„А між нами і землячки
Де-де праглядають,
По-московськи так і чіпляють“...

І що ж з цього виходить, хто користав з цього, що вони знали і ризикували лише московській мові, кому користь, а кому втрата? Чи українська нація користала з цього, чи московська?

І знову повторюється те саме, українська нація втрачає членів своєї суспільности. Її сини та дочки, перейнявши московську мову, культуру, побут, поволі забували котрої нації вони діти, ставали ворожими патріотами, за-

бували про національні справи, забували, що цей народ, з якого вони вийшли, лийє кров в неволі. Свою ворожість і нехоть до московської мови Шевченко добре висвітляв у листах до свого брата:

—„Пиши мені не по-московськи, а по-нашому”...

або ...„щоб я на чужині з твоїм письмом по-балакав язиком людським”..., а коли доводилось йому писати свої вірші по-російськи, то їх інакше не називав, як „кацапськими віршинами”, а московську мову „кацапською”.

В поемі „Сон” Шевченко протиставляє себе, як вірєць для других, коли знаходиться в московському оточенні, хоч вмє говорити московською мовою, а не хоче:

...„За ні, кажу,
Говорить я вмєю
Та не хочу”...

Культурно-побутові впливи москалів на Україні відбилися дуже відчємно на національній свідомості українців, вони зродили вислужників, перекиччєв, а то й зрадників. Вислужники, зрадники, перекиччєви, що зрадили український народ і пішли на службу Москві, у творчості Шевченка найбільші вороги української нації.

Московські плани родили в українському народі перевертнів, як Шевченко пише:

....А тим часом перевертні
Нехай підростають
Та допоможуть москалеві
Господарювати"...

Українців, що тягли руку з московським урядом та виквальновали „нове отечество“ Шевченко своїм сильним словом іменице цю, як він пише, „лікчему братів“, — прислужників, льокаїв „отечества нового“, рабів його та підданих, „грозь Москви“, „варшавське сміття“, своїм словом закамелував їх на біки. Вийшов один на боротьбу, як Великий Гус і прирік:

....Поборюсь, за мене Бог,
Да звершиться"...

і повстав за правду — хай то буде смерть, хай його спалить вороги, як спалили Гуса — одна свідомість, що повстає за правду, надає йому відваги, сили й мужності.

Вачучи в Петербурзі багато українців, що забули свою батьківщину „діди діла незабутні“... прохванились... „у різницю москалеві“... величають московське царство, говорять по-московськи, стыдаються своєї мови, своєї батьківщини, стыдаються признатись, що вони такі — чужі батьків діти, прослав-

ляють ворогів українського народу. — Шевченко згадує їх часто в своїх творах: „роби з кокардою на лобі“.

Своє вороже настання до Росії Шевченко образно передає в містерії „Великий Дюк“. Навіть жемовільних прихильників російського деспотизму карати буде Бог на другому світі, за це й караються три душі. Одна з них карається по світу за те, що як була ще дівчиною, то перейшла з повною відреченою води дорогою Хмельницькому, як Іхля у Переслав. Хмельницькому пощастило заключити угоду. Однак москалі використали Переславську угоду на поновлення України і тому Бог карає її.

Друга, будучи дівчиною, напоїла царя Петра I. коня, коли цей, розбивши Мазепу під Полтавою, перейшов через Ватурин. За це її Бог покарав смертю, а її душа сьогодні літає по світі.

Третя, будучи ще маленькою, усміхнулася до цариці Катерини II, як ця проїжджала Дніпром на галері, за це Бог відібрав її життя і вона разом з двома попередніми також блукає і карається.

Вислужникам не вірять не тільки свої, але й ці, яким вони служать.

Москалі, шукаючи за скарбами на Україні, в Суботолі розкопали „Малий Дюк“, в

ньому найшли лише „кістки в кайданах” — це ті, як Шевченко пише, що: „Москві прислали”. Москва їм не вірила, закувала їх в кайдани й змирила.

Тут пророцтво Шевченка для зрадників: — „Хто б ти не був, який би ти вірний раб не був, тобі вороги не повірять” — зрада нації найбільшої гріх супроти неї, і його карасться не тільки на землі, але й на небі.

Шевченко проти царату й царського імперіалізму. Пізнавши історичну правду про Україну, пізнавши, що безпосереднім же, одвічним, смертним і найбільшим ворогом України була Москва та її правителі — царі, Шевченко пише про них:

„Годи! Годи!
Чи напилися ви чм кі
Людської крові”...

Побачивши, до чого докотилась Україна в лабетах царської протекції, Шевченко звертає зверх свій гнів проти царату, а зокрема на Миколу I., Катерину II., та Петра I., що найбільше причинилися до зруйнування української державності.

Особливим же гнівом горів Шевченко до московського царя Петра I.:

„...О царю поганій!
Царю проклятий неситий,

Госпиде лукавий,
Що ти зробив з козаками?
Волюта засидав
Благородними кістками,
Поставив столицю
На їх трупах катованих”...

Цар Петро I. в творчості Шевченка „проклятий” українським народом тому, що він найбільше приложив рук до знищення української державности.

Перед Шевченком повстають мільйони замучених душ козаків, що погинули при будові столиці Петербургу, в царських походах, при будові каналів і після Полтавської програні.

Перебуваючи в Петербурзі, вераз бачив пам’ятник Петра I., який поставила Катерина II., згадуючи їх обидвоєх словами:

...Це той перший,
Що розкинав нашу Україну,
А втора докончала
Вдову сиротину”.

Петро I. скасував самостійні права України, Катерина II. скасувала автономні права України й зруйнувала Запорозьську Січ.

Обидвоє, як Шевченко пише:

...Кати, кати людодім
Наїлюсь обое,
Накралюсь...”

Шевченко звертає очі на інші поневолені
Московським народи: і там бачить те саме, що:

...Горе, горе,
Дрибіють люди на землі,
Ростуть і бісяться царі".

І Шевченко звертається тут до поневоле-
них народів:

...О люди, люди небораки!
Нащо здалися вам царі,
Нащо здалися вам псарі?
Ви ж такі люди, не собаки!"

В поемі „Кавказ" Шевченко виступає про-
ти московського загарбитацького імперіалізму,
який кривавими війнами підбиває кавказькі
народи. Висвітлює скільким жертв і кровом про-
лило на підборі і поневолення кавказьких на-
родів:

...Лягло ністям
Людей муштрованих чимало,
А сліз, а крові?
Напоить всіх імператів би стало"...

Шевченко вірить в безсмертність народу
й заклинає поневолені народи спільно боро-
тись проти московського імперіалізму:

...Щоб збудить химерну волю,
Треба мислом
Громадським обух ставити

Та добре вигострити сокиру
Та й заходитися вже будити"...

Тоді:

...„Розкуються незабаром
Заковані люди,
Настане суд"...

Одночасно церква Богданова, поставлена
на знак союзу з Росією:

...„Розвалиться. А з-під неї
Встане Україна
І розвіє тьму неволи,
Світ правди засвітить
І помоляться на волі
Невольничі діти.

...І на омовленій землі
Врага не буде супостата,
А буде син і буде мати
І будуть люди на землі"...

Шевченко кинув клич — „щоб усі слов'я-
ни стали вірними братами й синами сонця
пради". Словами цими, як не можна краще,
Шевченко відмежував наше українське сло-
в'янофілство і дав різку відповідь на клич
Пушкіна: „Щоб усі слов'янські ріки злилися
у російському морі". Правдиве демократичне
слов'янофілство без укривого російського
імперіалізму.

Шевченко й Богдан Хмельницький. Ні один поет перед Шевченком, ані по нім, не виступив проти Хмельницького. Шевченко один з поетів, відчув, хто посередньо причинився до повалення України. Пекучий жаль за марно проляту кров: — „за що боролись ми з ляхами, за що скородили списами московські ребра“ — наказує Шевченкові шукати причин того, що Україна знову втратила свою самостійність і дикталась в московські лани. Йому приходила на думку Переяславська угода з Москвою і він уважає винуватком гетьмана Богдана Хмельницького й виступає проти нього такими словами:

...„Ой так те Богдане,
Занапасти ти збогу
Сироту Україну“...

Тому він вкладає в слова України такі слова:

...„Ой, Богдане, Богданочку,
Якби була знала,
У колісці придушила б,
Під серцем приспала“.

Союз України з Москвою не приніс для України користі, а пошкодив:

„Заснула Україна, бур'яном укрилась,
Цялілью задріла,
В калюжі, в болоті серце прогнило,
У душло холодне гадюк напустила“...

За це і Шевченко не вважав Богдана Хмельницького великим — не уважав його дійсним провідником нації:

...Амінь, тобі великий муже,
Великий, славішй та не дуже."

Той, хто не боронив України до смерті, а проголосив її злуку з царем московським, а тим самим зв'язав її з Москвою, той винуватий, що дав себе вшукати московському підступові і зраді.

Провідниками нації уважав Шевченко Гонту Богуня, Палюка, Палчвайка і інших, що не поступились ні добром ні волею України і не здались без бою, а боролись до кінця і згнули в боротьбі за українську націю. Ось таку боротьбу проповідує Шевченко і іншим провідникам України в майбутності.

Шевченко апотеозує Хмельницького за його повстання проти Польщі — „Великий Богдан“, — але не може йому пробачити Переяславського союзу з Москвою. Шевченко не докоряє Мазепі за „зраду“ Москви, як докоряли йому сучасники і наслідники, а тільки за те, що не знайшов спільної мови з „Хвастівським полковником Палієм“, щоб одноставно стати проти всіх ворогів України.

Хмельницький першої доби, Дорошенко, Мазепа, Полуботок, — оце герої Шевченківського самостійництва, проти яких протиставляє

під осуд таких, на його думку, прислужників Москви, як: „дурний гетьман Скоропадський“, „дурний“ Попович Самійлович та Розумовський, що „лизав моп собако патинизи царни“.

Шевченко в московсько-більшевицькому освітленні. Виступ Шевченка офіційна царська Росія зустріла скрайнє ворожо. Свідомо відчувала й бачила в Шевченку національного генія України, його значення в пробудженні національної свідомости українського народу. Значення творчости Шевченка для українського народу найкраще схарактеризували керівничі імперської машини Росії, шеф жандармерії ген. Орлов і начальник третього відділу ген. Дубельт, надаючи оцінку творів Шевченка у „Восподальнейшому докладі“ цареві:

„С любімї стіхами в Малороссїї могоді посятея і в последствїї окорентея зміслї о мінімом блаженствїї времїои гетьманщини, а шасте возвратїт еті времїна і възможностї Україне существовать в бїде самостоятельного государства“...

Не менш критичними виразами зустріла виступ Шевченка російська критика, очолювана закінченим росіянином імперіалїстом, батьком російського „лібералїзму“ общеросом В. Велїнським. Велїнський інакше не називав

Шевченка, як: „дураком панцом“, „хихляцьким радикалом“. „Шевченка послали на Кавказ саддятом. Меня не жаль сво. Будь я судьясь, я садлая би не менше. Я питаю лічкую вражду к такому роду лібералом“.

Наслідники Велинського були менше пруді, а тим більше підступні. Користуючи з цього, що цензура допускала в Росії твори Шевченка з неможливо покаліченому і майже нещипідляному вигляді, вони завалилися втягнути його до російської літератури як льскального письменника, „общерусского малороса“, що писав „местним наречієм“ (мова Шевченка). Вони писали про Шевченка, як „певца народного горя“, Шевченко поет „гуморестка“ і т. д. Цю ліганію можна таягнути в безконечність. Вони знижували Шевченка до мікроскопічних розмірів Колымова чи Нікітіна і дали припад до досить смілих спроб — втягнути Шевченка в занадто широке лано літератури „асеросійської“.

Як поставились большевики до Шевченка? В перших роках свого панування большевики не зайняли ясного ставлення до Шевченка. Коли б Шевченко не був так популяризований в українських масах, то навряд були б його інакше трактували й були б повели з ним боротьбу. Одначе популярність Шевченка серед українських мас — його дух

і слово, поставлене на сторожі Української нації, осталися безсмертні й незмінні, — це примушує большевиків приміити свою тактику. Погвалити Шевченка було неможливо, тому взяли за „наукове“ Доказування Шевченка на свій лад. Зють його революціонером-демократом, борцем за соціальне визволення, борцем з царизмом, а декуди навіть большевицькі пропагандисти малоццо не називають „першим комуністом і большевиком“. Відома большевицька тактика, коли не можна когось, якусь постать в історії заховати і вирвати з душі мас, то треба її освоїти, назвати предтечею большевизму і зв'язати зі своїм рухом.

Так сталося і зі Шевченком.

Його геніяльності не можна було знищити. Його впливи на визвольну боротьбу українського народу не можна було поминати мовчально і тому, щоб з'єднати український народ і його керівні круги, щоб українську національну стихію влити в русло большевицького річища, большевики зфальцували і використали Шевченка для своїх цілей.

Большевики намагаються Шевченкові прищипити матеріалістичний світогляд, забувають, одначе, про його: „Не скує душі живої і слова живого“, забувають про його ірраціональнос: „воно знову оживає і сидється зно-

ву", забувають про визнання Шевченком існування Бога, про побудовані світу на духовних, а не на матеріяльних елементах.

Так само більшовики хочуть капіталізувати творчість Шевченка для доказання співзвучності програми більшовиків з його ідеями. Шевченко виславив самостійність нації і був борцем за самостійність України, його: „своя хата“, „мова сім'я“ не може бути, однак, утотожнювана з „сталінським союзом“, з „сталінською ССРСР“.

Шевченко виступав проти деспотії і поневолення царів, то чому ж мав би він бути проповідником деспотії й поневолення більшовизмом?

Шевченко був за соціяльну волю, за розкріпачення, за громадські права людини, то чому ж мав би він бути проповідником більшовицького закріпачення колгоспних селян, то чому ж мав би він проповідувати експлуатацію робітничо-селянських мас в ССРСР? То чому ж мав би він проповідувати „кращіє становище більшовицької партії“ в ССРСР?

Більшовиками намагаються за всяку ціну доказати, що Шевченко був за союз українського народу з „великим російським“. Зв'язки Шевченка з тодішньою прогресивною російською інтелігенцією мають бути доказом того. Треба, однак, більшовикам пригадати

про те, що вони пропонують у своїй пропаганді, ставлення Шевченка до Хмельницького.

За це, що Хмельницький заключив переяславську угоду і „воо'єднав“ український царід з російським, Шевченко називає Хмельницького: „верозумним сином“..., „Богданом п'яним“..., „великим, славним та не дуже“..., за це п'ятує його, а в уста України вкладає такі слова:

....Якби була знала,
У комисці придумила б,
Під серцем приспала“...

Знайомість Шевченка, його дружби з російською інтелігенцією, є річ другорядна, зрештою природна і цього факту не можна натягати як доказ політичних переконань Шевченка.

Шевченко був суджений не за політичні зв'язки з українською і якраз з цією інтелігенцією, яка думала про відірвання України від Росії, про її самостійність.

Шевченко визнавав національний принцип, боровся проти царського імперіалізму, виспівав, безперечно, і навіть дружив з російськими кругами; в творчості його, однак, немає згадки про те, щоб Україна піддалась своїй „старшій сестрі“ Росії, а навпаки є осудження Хмельницького за Переяславську

угоду, яку росіяни використали як доказ „вездельительних“ намірів Володана. Дальше приналежність, чи тільки співчуття ідеям Кирило-Методіївського Вратства доводить, що Шевченко був не за прилучення України до Росії, а за визнання повної самостійності України, а навіть за призначення за Україною керівної ролі у Слов'янщині, за те, щоб „Україна була угольським каменем“ слов'янської федерації.

Большевики намагаються зробити Шевченка поетом сільської бідноти, хочуть зв'язати Шевченка до ролі соціального поета. Це найслабше місце в большевицькій пропаганді відносно Шевченка. Шевченко, безперечно, оспівував долю закріпаченого українського селянства — це, однак, тільки одна зі сторінок його творчості. Поза боротьбою та соціальне визволення, Шевченко веде, Шевченко оформлює у своїй творчості боротьбу цілого народу. В „Думах“ своїх він живе з „гетьманами в червоних жупанах“, стоїть йому перед очима „великі мученики“ — Полуботок, Дорашенко, намагається прославити Хмельницького першої доби, співчуває Мазепі, журиться, чому не вдалося Мазепі поєднатися з Палієм, оспівує запорожців, отаманів, гайдамаків, кобзарів, одним словом, весь український народ.

Боротьба з російським імперіалізмом, боротьба з хитрим „москалем“, що все „очухрав“, боротьба національна й соціальна, боротьба за громадські права — це суть Шевченкові творчості. Не боротьба за інтереси груп чи верств, не змагання за волю якоїсь класи — а боротьба за Українську Державу Самостійну, Соборну — оце провідні думки політичного світогляду Шевченка.

Шевченко й сьогоднішня революційно-визвольна боротьба українського народу.

Сьогоднішня революційна боротьба українського народу з большевицьким імперіалізмом — це реалізація ідей Шевченка.

Шевченкові ідеї волі, які він видиргнув у боротьбі з російським імперіалізмом, не страшили своєї живучої сили.

Сталінській колоніальній політиці і національному поневоленню, ідеї післанництва й передовості „старшого російського брата“ протиставляємо Шевченкове ...“а своїй хаті своя правда і сила і воля“, протиставляємо ідею національної самостійності, рівності.

Сталінському закріпаченню робітників і селян, сталінському соціальному визиску, експлуатації, сталінській партії „офіцерів, генералів, маршалів“, важкій сталінській знанскувачії протиставляємо ідею соціальної рівності і участі найширших мас у розподі-

лі матеріальних дібр, протиставляємо Шевченкове... „без холопа й без пана“. Большевицькій диктатурі й большевицькому терорі, ідеї „керівного ядра“ большевицькі протиставимо ідею рівності громадських прав, протиставляємо ідею волі людини, волі громадянина, протиставимо Шевченкову: „... козацьку волю“.

Типові „радянського громадянина“, типові виводки, донощики, або сталінського раба, що мусить мовчати, або тільки зохваляти „геніального батька“ і його лакеїв, протиставимо свідомого борця за волю, свідомого своїх прав і цілей громадянина, свідомого своїх вартостей, що живе повним життям.

Сталінському радянському громадянину протиставляємо Шевченкового „козака“, що „знайшовся один з-поміж мільйона синів-снів“. Работі протиставляємо борця за визволення.

На тяжкому засланні — через 10 літ — Шевченко переніс найбільші фізичні і духовні муки, втратив здоров'я, свободу, можливість творити, матеріальний добробут, елементарні умови життя, але не втратив своїх національних переконань, не відступив від своїх стремлень здобути Україні волю, не відступив від своїх переконань ані на крок. „Все те незламне горе — пише Шевченко — мануло, ні-

би не чіпляючися мене, найменшого сліду не лишило по собі... Мені здається, що я нині точнісінько такий самий, як був і 10 літ назад. Ані один рис у моїм внутрішнім образі не перемінився... І я з глибини душі дякую всемогучому Створителеві, що не дав страшному досвідові торкнутися своїми залізними пазурами моїх переконань і молодечо-світлик вірувань”.

Що ж то за „бунтівничі вірші”, за які Шевченка Москва післала на заслання? Це передовсім його історичні поеми з рр. 1844—47, де він яскраво представляє поневолення України Москвою та закликає український нарід до боротьби за волю. Більшість тих „бунтівничих віршів” містимо у нашому числі. Хай українська молодь читає їх та пізнає в них того самого поневолювача України Москву — хоч зараз червону, — перейметься такою ж любов’ю до своєї поневоленої Батьківщини, як мав її Шевченко, запалиться такою ж самою ненавистю до її катів, яку носив у серці Пророк, та включиться у визвольно-революційну боротьбу українського народу за Самостійну Державу.

Ціна 40 пф.